

2019KO ARGITALPENEI BURUZKO TXOSTENA

Zenbat balio du euskarazko liburugintzak?

Esaten da euskal kulturgintza txikia dela. Txikia, ikuspegi ekonomikotik. Gutxitan plazaratzen dira, ordea, zenbakiak. Eusko Jaurlaritzaren Kultura eta Hizkuntza Politika sailak urteroko *Euskarazko argitalpenei buruzko txostena* argitaratu du, 2019ko datuekin. Euskarazko liburugintzaren sektore ekonomikoaren irudi bat eta joera nagusien zertzeladak ematen ditu.

PERU IPARRAGIRRE

Eusko Jaurlaritzaren Kultura eta Hizkuntza Politika Sailak *Euskarazko argitalpenei buruzko XV. txostena* argitaratu berri du. Izenburuak dioen moduan, 2019ko euskarazko liburugintzari buruz egindako ikerketaren emaitza da. Azken urteetan bezala Madrilgo Conecta Research & Consulting enpresak egin du, Euskadiko Editoreen Elkartearen (ez nahasi Euskal Editoreen Elkartearekin) eta Espainiako Editoreen Elkartearen Federazioaren laguntzarekin.

Bi urte atzera begira jartzten gaitu txostenak eta izurriaren aurreko egoeraren irudi bat ematen du ikerketak.

2019ko euskarazko liburugintzari erreparatuz gero berehala datozkigu gogora Karmele Jaioren *Aitaren etxea* (Elkar) eta Amets Arzallus eta Ibrahima Balderen *Miñan* (Susa) nobelak, Elena Olaveren *Zeldak*. *Gorputz honetatik* (Balea Zuria) poema-liburua eta Hasier Arraizen *Maitasun keinu bat besterik ez* (Rein) saiakera, besteak beste.

Eusko Jaurlaritzaren Kultura eta Hizkuntza Politika Sailak, ordea, ez die liburuen egileei eta gaiei erreparatu, ezta, oro har, literatura ikuspegiari edo ikuspegi artistikoari ere. Beste bat da ikerketa honen helburua: liburuen produktioari, eskaintzari eta fakturazioari buruzko datuak aztertzea.

Behin eta berriro errepikatzen den zerbait da euskal kulturaren industria (edo euskarazko kulturaren industria) txikia dela, neurri estrategikoak behar

direla egunerokoan iraun baino gehiago egingo badu. Izurriarekin batera ere azaleratu den gaia da ondokoa: erakunde publikoen eskutik batez ere, baina oro har kulturgintza delakoaren egoerari aterabidea eman beharra. Hala eta guztiz ere, egoera benetan zertan den ez da modu publikoan eztabaidatzen sarri, ez dira zenbakiak mahai gainean jartzen. Kultur industria txikia izango da ekonomikoki, baina zer da txikia izatea? Zenbat balio du, adibidez, euskarazko liburugintzak?

DATUEN DANTZA

Eusko Jaurlaritzak euskarazko argitalpenei buruz osatu duen hamabosgarren txostena da hau dagoeneko. Urteroko liburugintzari errepassoa egiten dio, halaber, *Jakin* aldizkariak. Joan Mari Torrealdei zenak egin zituen 1976tik 2017ra bitarteko azterketak, eta Xabier Eizagirre Gesalagak hartu dio erreleboa orain. 241. zenbakian argitaratu dute 2018ko euskal liburugintzaren errepassoa. 2019koa datorren urtean argitaratuko dute.

Hala eta guztiz ere, Conectak egindako Euskarazko argitalpenei buruzko txostena eta *Jakinek* egin ohi duen azterketa konparatuz gero, desberdintasunak nabariak dira urtez urte. 2018ko ekoizpenari buruz egindako ikerketan, adibidez, *Euskarazko argitalpenei buruzko XIV. txostenak* guztira 118 argitaletxeko unibertsoa hartzen du kontuan;

Jakinek, ordea, 334 argitaletxekoa. Alde hori zenbatutako tituluetan ere nabaria da. Conectak 1.842 ematen ditu 2018an, *Jakinen* ikerketak, aldiz, 2.138.

Xabier Eizagirrek *Jakinen* dioenez, alde hori bi aldagaiei dagokie nagusiki: informazioaren iturburuari, batetik, eta metodologiari, bestetik. Tituluen eta argitaletxeen kopuruari dagokienez ia esklusiboki ISBNan oinarritzen baita *Euskarazko argitalpenei buruzko txostena*. Gainerako informazioa argitaletxeengandik baino ez dute jasotzen.

2019ko ekoizpenari buruzko azterketetan ere, beraz, baliteke Conectak egindako ikerketan euskaraz argitaratutako gutzia benetan kontuan hartu ez izana.

Txostenaren amaieran zehazten den moduan, datuak euskarazko argitalpenak plazaratzen dituzten enpresetan egindako laginketatik lortu dituzte eta, beraz, ikerketa ez da zurruna. Hala eta guztiz ere, euskarazko argitalpenaren joera nagusien adierazgarri gisa har daiteke.

JOERA NAGUSIAK

Zeintzuk dira, beraz, joera nagusiok? Zer datu azaleratzen ditu ikerketak? 2019an euskarazko liburuak 108 argitaletxek plazaratu dituztela dio ikerketak. Hori da kontuan hartzen duen unibertsoa. Horietatik 99 ISBN datuetatik identifikatu dituzte, gainerako bederatziak Iparaldeko argitaletxeak dira. Guztira 55 argitaletxek hartu dute parte ikerketan,

CECILIA GIL / LA GRALLA

“Euskal literatura” deitura ia eskusiboki aitortzen zaion helduentzako fikzioa sailari (eleberria, antzerkia eta poesia biltzen dituen) fakturazio osoaren %5 dagokio Eusko Jaurlaritzaren Kultura eta Hizkuntz Politika Sailak argitaratu berri duen txostenaren arabera.

gainerako datuak bigarren eskuko iturrietatik jaso dituzte.

Ikerketaren arabera, argitaletxe pribatuak eta Euskal Herriko Unibertsitatea kontuan hartuta, euskarazko 1.847 titulu argitaratu ziren 2019an. Inprimatutako aleen datua ere ageri da: orotara ia hiru milioi liburu. Paperean argitaratutako liburu bakoitzaren batz besteko tirada: 2.226 liburu.

Nork argitaratzen du euskaraz? Argitaletxeka banaketa ageri ez bada ere, eta Ipar Euskal Herriko argitaletxeak kanpo utzita, euskaraz libururik argitaratu dutenen artean %34,3k baino ez du argitaratu bere tituluen %75 edo gehiago euskaraz.

Ekoizpena sailka ere aztertzen du txostenak. Egindako banaketaren arabera, helduentzako fikzioa (eleberria, poesia eta antzerkia, saiakera literarioak eta abar), haur eta gazte literatura, unibertsitatekoak ez diren testuak (hezkuntza arautuko testu-liburuak eta material osagarriak) eta fikziozkoak ez direnak (zientzien eta giza eta gizarte-zientzien arlokoak eta liburu praktikoak, dibulgazioa eta hiztegiak) bereizten dira. Datuen esparrua mugatuz, argitaletxe pribatuek paperean argitaratutako liburuei

erreparatuta, unibertsitatekoak ez diren testu-liburuetan argitaratu zen izenburu berri gehien: 554; haur eta gazte literatura dator gero, 343 izenbururekin; fikziozkoak ez diren liburuak gero, 211 izenbururekin; eta, azkenik, helduentzako fikzioa, 179 izenbururekin.

Argitaratutako tituluetan ageri den banaketa hori beste datuei erreparatutakoan ere errepikatzen da, gutxi gora behera. Liburu bakoitzaren batz besteko tiradari dagokionez, liburu gehien unibertsitatekoak ez diren testuen sailan ekoizten da, ia 3.000 aleko tiradarekin. Haur eta gazte literaturan 2.172koa da batz besteko tirada. Fikziozkoak ez diren liburuen kasuan, helduentzako fikziozkoak baino izenburu gehiago argitaratzen badira ere, batz besteko tirada baxuagoa da: 1.130 fikziozkoak ez diren liburuen kasuan, 1.548 helduentzako fikzioaren kasuan.

FAKTURAZIOA

Liburu bakoitzaren tiradaren datuez gain merkaturatzeari eta fakturazioari buruzko datuak ere biltzen ditu txostenak. Ikerketaren arabera, orotara, argitaletxeek 39.825.000 euro inguru fakturatu zituzten euskarazko argitalpenekin.

Fakturazio osoaren %75,2 unibertsitatekoak ez diren testuen sailari dagokio, ia 30 milioi euro. Haur eta gazte literaturari %17 dagokio, zazpi milioi eurotik gertu.

Oro har “euskal literatura” deitura ia eskusiboki aitortzen zaion helduentzako fikzioaren sailari (eleberria, antzerkia eta poesia biltzen dituen), aldiz, fakturazio osoaren %5 dagokio, 2 milioi euro. Saila aztertuz gero, euskarazko liburugintza osoaren fakturazioaren %4 dagokio nobelagintzari.

Euskarazko liburugintza sektore gisa hartuz gero, beraz, testu-liburuaren garrantzia nabarmena da. Testu-liburuak alde batera utzita, haur eta gazte literatura da euskarazko literatur argitalpenen industriaren zati garrantzitsua.

Enpresa pribatuen kasuan, lanpostuen kopurua ere badakar ikerketak. Guztira 96 lirateke euskarazko liburuak argitaratzen dituzten enpresa pribatuak eta horietan 292 langile leudeke nominapean.

Azkenik, lurralde guztietako egile eskubideen ordainketa fakturazio osoaren %4,1 dela estimatuta (EAEko kopurua), guztira ia bi milioi euro ordaindu dira egile eskubideak erostegatik. ●